

মই কবিতা কিয় লিখোঁ?

অৰ্চনা পূজাৰী

Issue: Vol. IV, No. 3, November-January, 2025-26

অৰ্চনা পূজাৰী

এই কথাষাৰৰ সৈতে বহুবাৰ মুখামুখি হৈছোঁ। ভিতৰুৱা গাঁৱত শৈশৱ-কৈশোৰ পাৰ কৰিছিলোঁ যদিও আমাৰ চুবুৰীত এটা পুথিভঁৰাল আছিল, ঘৰতো খুৰাদেউৰ কিতাপৰ এটা আলমাৰী আছিল। লগতে খুৰাদেৱে দৈনিক জনমভূমিকাকতত কাম কৰাৰ বাবে এখন দৈনিক বাতৰিকাকত আমাৰ ঘৰলৈ আহিছিল। কাকতখনত শিশুৰ বাবে থকা শিতানটো পঢ়িবলৈ খুৰাদেৱে কৈ কৈ আগ্ৰহী কৰি তুলিছিল। এনেদৰেই বোধকৰোঁ হাতত

কলম ল'বলৈ শিকিছিলোঁ। এদিন এনেদৰেই মোৰ চৌপাশৰ পৃথিৱীখনলৈ চকু ফুৰাই অপাৰ সৌন্দৰ্য চাবলৈ শিকিলোঁ। আমাৰ ঘৰত থকা বাকচ যেন ৰেডিঅ'টো দেওবাৰৰ দিনা ডাঙৰকৈ বাজে। গীতিমালিকাৰ সুৱদি সুৰীয়া গীতবোৰ, ৰেডিঅ'ৰ নাটকবোৰ চুবুৰীয়াসকলেও শুনেহি। অন্য দিনবোৰত ঘৰে-ঘৰে স্কুলীয়া ল'ৰা-ছোৱালীবোৰে পুৱা-গধূলি ডাঙৰকৈ পঢ়ে, সন্ধিয়া চিঞৰি চিঞৰি প্ৰাৰ্থনা কৰে, গোধূলিৰে বাট ধোঁৱাময় কৰি গৰু-ছাগলীবোৰ ঘৰলৈ ওভতে, আকাশ চানি ধৰি জাক-জাক পক্ষী বাহলৈ ওভতে, এনেবোৰ বহু কাৰকে মোৰ এখুদমান পৃথিৱীখন ভৰাই তোলে। কিবাকিবি ভাবিবলৈ মন যায়।

বহুবাৰ নলিনীবালা দেৱীৰ 'জনমভূমি' নামৰ কবিতাটো বিভিন্নজনৰ কণ্ঠত শুনিছিলোঁ। শুনিছিলোঁ চন্দ্ৰকুমাৰৰ কবিতা, আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালাৰ কবিতা, যতীন দুৱৰাৰ কবিতা। চুবুৰীৰ কোনোবা নহয় কোনোবাজনে পুৱা-গধূলি আওৰাইছিল। তেনেবোৰ সময়ত আনন্দ-বিশ্বাদেৰে মন ভৰি পৰিছিল। কিবাকিবি লিখিছিলোঁ। খুৰাদেৱে উৎসাহ দিয়াৰ বাবে লিখিবলৈ মন গৈছিল। বাতৰিকাকতত নামটো ছপা হৈছিল। ছপা আখৰত নিজৰ নামটো দেখি হয়তো আনন্দিত হৈছিলোঁ। সেই সময়ত অন্তঃপ্ৰেৰণা আছিল নে নাই বুজা নাছিলোঁ।

চৌপাশৰ প্ৰকৃতিৰ অপৰূপ শোভাৰ মাজত আমি লালিত-পালিত হৈছিলোঁ। গাঁৱৰ বাঁহনি-কাঠনি, সঁজাল ধৰা শইচৰ পথাৰ, গেৰ ধৰা ধানৰ ঠোক, আঘোণৰ সোণ হালধীয়া পথাৰে আমাক আত্মাদিত কৰিছিল। এইবোৰ অৱধাৰিত ঘটনা-পৰিঘটনাই মন-মগজুত কিছুমান কথা শিপাবলৈ ধৰিছিল। তিথিয়ে-পাৰ্বণে, ভাওনাই-সবাহে গ্ৰামীণ সমাজখন পৰিপূৰ্ণ হৈ আছিল। আইসকলৰ মুখৰ জাত-জাত আইনাম, বিহুনাম, বিয়ানাম, সুবচনী সবাহৰ নামে আমাৰ শৈশৱ-কৈশোৰৰ দিনৰ ভৰাই তুলিছিল। এনেদৰেই হয়তো আমাৰ সাংস্কৃতিক বাতাবৰণ এটাৰ সৈতে সংপৃক্ত হৈ পৰিছিলোঁ।

শৈশৱ-কৈশোৰৰ আলি-দোমোজাত কিতাপৰ পৃথিৱীখনৰ স'তে পৰিচয় কৰাই দিছিল খুৰাদেৱে। আইতাই সাধুকথাৰ জগতৰ আশ্চৰ্য কাহিনীবোৰ কৈছিল। সপোনৰ পাখি গজিছিল। ডাৱৰৰ সিপাৰৰ ধুনীয়া দেশখনৰ কল্পনাত মছগুল হৈ পৰিছিলোঁ। আনহাতে গ্ৰীচ দেশৰ সাধু শূনি শূনি, হাৰকিউলিছৰ কাহিনীয়ে আশ্চৰ্যচকিত কৰি ভবাই তুলিছিল। খুৰাদেৱে আমাৰ বয়সতকৈ কিছু আগতেই কঠিন পাঠ কিছুমান আমাৰ সমুখত দাঙি ধৰিছিল। কিছু বুজিছিলোঁ, কিছু বুজা নাছিলোঁ। ৰাহুল সাংকৃত্যয়নৰ *From Volga to Ganga*; ৰিচাৰ্ড লুৱেলিনৰ *How Green was My Valley*; চীন দেশৰ এখন উপন্যাস *The Song of Quyang Hai*-ৰ দীপংকৰ চক্ৰৱৰ্তীয়ে কৰা বাংলা অনুবাদ *বিপ্লবেৰ গান* সেই সময়তে অৰ্থ ভাঙি ভাঙি পঢ়ুৱাইছিল। আন এটি চৰিত্ৰ—Howard Fast-ৰ স্পাৰ্টাকাছে কণমানি মনটো বাৰুকৈয়ে দোলায়িত

কৰিছিল। দুঃখিত কৰি তুলিছিল। বহু দিনলৈ বেদনাত হৈ সোঁৱৰণ কৰি আছিলোঁ।
খুৰাদেউৰ কাহিনী কোৱা ধৰণটোৱেও বোধকৰোঁ আমাৰ কৈশোৰ মনক কাহিনীৰ সৈতে
সখ্য গঢ়াত সহায় কৰিছিল। এনেদৰেই বোধকৰোঁ কিতাপৰ প্ৰতি আগ্ৰহ বাঢ়িবলৈ
ধৰিলে। খুৰাদেউৰ পঢ়া-শুনা, তেওঁৰ আদৰ্শই এনেবোৰ কিতাপৰ কাহিনীয়ে আমাৰ
মনতো সাঁচ বহুৱাইছিল। মানুহৰ দুখ-বেদনাই মোক শোকাভিভূত কৰি তুলিছিল।
পাছলৈ বুজিছিলোঁ তেওঁৰ মানুহৰ প্ৰতি থকা কল্যাণকামী মনোভাবক সুকৌশলে
আমালৈও শিপাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। সেয়ে হয়তো আজিও মোৰ কবিতাত প্ৰেম, প্ৰকৃতিৰ
উৰ্ধ্বত মানুহক তুলি ধৰাৰ মন এটাই ক্ৰিয়া কৰি থাকে।

আমি খেতিয়কৰ সন্তান নহ'লেও খেতিপথাৰৰ সৈতে সম্পৰ্ক আছিল গভীৰ। খেতিৰ
আৰম্ভণিৰপৰা সামৰালৈকে বহু সময় ধাননিপথাৰত কটাইছিলোঁ। কঠিয়া তোলা, ভুঁই
ৰোৱা, টঙাল তুলাই ডাঙৰী বন্ধা, ধান দোৱা, লেচেৰি বোটলা, আদি চাই আমিবোৰে
চেচোঁৰ খন্দা, আঘোণৰ পথাৰত ৰবাব টেঙাৰ সোৱাদ লোৱা মজাই বেলেগ আছিল।
সেই পথাৰতে আমিবোৰে পল ৰবছন, পেলৈ আদিৰ জীৱনকাহিনীৰ সৈতে চিনাকি
হৈছিলোঁ। ঘোকোট গাঁৱৰ পৰাই পৃথিৱীখনৰ চুকে-কোণে খুৰাদেৱে আমাক কাহিনীৰ
মাজেৰে ঘূৰাই ফুৰাইছিল। ভূগোলৰ পৰিসীমা নিৰ্ণয় কৰিব নোৱাৰিলেও আমি আমাৰ
মনঃচক্ষুৰে পৃথিৱীৰ সকলো ঠাইতে মানুহৰ দুখ-শোক-কষ্ট যে একেই সেই কথা বুজি
উঠিছিলোঁ।

যদিও পৰিয়ালৰ বিশেষজনে মোক প্ৰকৃতিৰ সৈতে চিনাকি কৰাই দিছিল। মানুহৰ দুখ-
শোকক গভীৰভাবে উপলব্ধি কৰিবলৈ শিকাইছিল, অসূয়া-অপ্ৰীতিৰ বিৰুদ্ধে মাত
মতিবলৈ শিকাইছিল, তথাপি কোনেও মোক কবিতা লিখিবলৈ আগবঢ়াই দিয়া নাছিল।
কিন্তু শৈশৱ-কৈশোৰৰ শিকনিবোৰে মোক ভাবিবলৈ, গভীৰভাবে চিন্তা কৰিবলৈ, কল্পনাৰ
দুখন ডেউকাৰে বিচৰণ কৰিবলৈ মোৰ অৱচেতন মনত শিপাইছিল। কণ ফুটি দুপতীয়া
হৈছিল। মোৰ মন-মগজুৰ কল্পবৃক্ষ হৈ আকাশমুখী হোৱাৰ প্ৰৱণতা জাগিছিল।

মোৰ মায়ে আমাৰ টনা-আঁজোৰা সংসাৰখন সুন্দৰকৈ চলাই নিয়াৰ লগতে সুললিত
কণ্ঠেৰে অহৰহ গীত-পদ গুণগুণাই আছিল। কথাই প্ৰতি মুখত আছিল ফকৰা-
যোজনা। চুবুৰীয়াৰ বিয়া-বাৰুৰ খবৰ আহিলে। কামৰ মাজতে বিয়ানামবোৰ
আওৰাইছিল। হাজাৰ দুখতো হাঁহিমুখীয়া মোৰ মাই গম নোপোৱাকৈয়ে জীৱনক চাবলৈ
শিকাইছিল। লোক গীত-মাত, ফকৰা-যোজনা, পটুৰবোৰ কথাই প্ৰতি ব্যৱহাৰ কৰি
আপোন ভাষাটো আমাৰ বাবেও আপোন কৰি থৈ গ'ল। লোকজীৱনৰ সৈতে পৰিচয়
কৰাই থৈ গ'ল।

হো চি মিন, মাও জে ডুংৰ কবিতা শুনি পঢ়ি গৈ থাকোতে কলেজত পালোঁগৈ পাবলো নেৰুডা, বোদলেয়াৰ, ইংৰাজী সাহিত্যৰ ৰমন্যাসিক কবিসকলৰ কবিতা। তাৰপাছত টি. এছ. এলিয়টৰ কবিতাৰ সৈতে পৰিচয় হ'ল। কবিতাৰ কলাগত ৰূপটো আয়ত্ত কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলোঁ। বুজি উঠিলোঁ কবিতা মানুহৰ অন্তঃপ্ৰাণক উজ্জীৱিত কৰা এক আহিলা। শব্দৰ অভিধা ৰূপটো মনৰ মাজত কঢ়িয়াই লৈ ফুৰোতে একোটা দৃশ্যই, একোটা মন পৰশা ভাবনা শব্দৰ বোকোচাত উঠেহি। আৰু তেনে এক সময়ৰ উকমুকনিয়ৈ যন্ত্ৰণা উপশম কৰি হঠাতে মূৰ্ত ৰূপ পৰিগ্ৰহ কৰে। তাৰপাছত নানাভাবে, নানা ধৰণে ছিঙি-ভাঙি সাজোন-কাচোন কৰোতে সি মূৰ্তিমান হৈ উঠে। বহু এৰা-ধৰাৰ মাজেৰে গৈ গৈও কবিতাই লগ এৰি নোযোৱাৰ বাবে মই কবিতাৰ ওচৰত নতজানু। হয়তো মই বহু যন্ত্ৰণা অতিক্ৰমী মনক সকাহ দিয়াৰ এই কছৰতত নামি পৰোঁ। মোৰ নিভৃতত বৈ থকা চিন্তাবোৰ কবিতালৈ আৱাহন কৰোঁ।